

ÖZ

Emin AKIN

Yüksek Lisans İletişim Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof.Dr.Sezer AKARCALI

NEO – LİBERAL POLİTİKALAR VE KAMU MEDYA YAYINCILIĞI: KIRGIZİSTAN DEVLET TELEVİZYONU'NAYÖNELİK ANALİTİK BİR ÇALIŞMA

Geniş ölçekli toplumlarda kitle iletişimi, özellikle de TV, toplumu bir arada tutma işlevini görürken, bir yandan toplumun dünyaya açılan penceresi, diğer yandan dış dünyaya karşı sözcüsü konumuna gelmiştir. Ancak TV yayıncılığının sağladığı geniş olanaklar yanında beraberinde getirdiği pek çok sorun da bulunmaktadır. Bu sorunlarından belki de en önemlisi, TV yayıncılığının bir toplumu bir arada tutma, ortak amaçlara yönlendirme işlevinin, hangi ilke ve politikalarla gerçekleştirileceği sorudur.

Teknolojik gelişmelerin yanı sıra, kitleler üzerindeki etkinliği sayesinde TV günümüzün en önemli kitle iletişim araçlarından birisi haline gelmiştir. TV yayınları, günümüzde ulusal sınırları aşarken, toplumların sosyo-kültürel yapısının gelişmesinde, tarafsız haberciliği, eğitim aracı olarak kullanılması ve eğitirken eğlendirmesiyle önemli rol oynamaktadır.

Bu bağlamda medya ve iletişim sistemlerinin özellikle değişen ekonomik yapıyla kurduğu ilişkinin doğasının tarif edilmesi gerekmektedir. Dünya üzerinde kitle iletişimi alanında yaşanan değişimler, radyo ve televizyon yayıncılığı alanını ciddi bir biçimde etkilemiş ve dönüştürmüştür. Gelişmekte olan ülkelerde medyanın demokratik hak ve özgürlükler adına önemli bir görev üstlendiği düşünüldüğünde, yaşanan bu değişimlerle beraber bu sürecin göstergesi olduğu söylenebilir.

Kırgızistan Kamu Televizyonu (UTRK) iki farklı dönemde (Sovyetler Birliği ile Bağımsız Kırgızistan Cumhuriyeti dönemleri) hangi ilkelere bağlı olarak nasıl bir yayın politikası uyguladığı ve de, bir sistemden diğerine geçiş sürecinde yaşanan dönüşüm ve değişimin yönünün artı ve eksileri belirleyerek bu araştırmanın problemi olarak irdelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, SSCB döneminden Kırgızistan'ın bağımsız bir devlet olmasına geçiş süreci çerçevesinden de UTRK'nın dönüşüm sürecinin nasıl ve hangi iç ve dış etkenlerin belirlemesi sonucunda geliştiğini ortaya koymak ve yeniden yapılanma sürecini günümüzün siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve uluslararası koşulları göz önünde bulundurarak değerlendirmek, bu yolla kamu yayıncılığında ve UTRK kurumunda gerçekleştirilmek istenen dönüşüme açıklık getirmektir.

Kitle iletişimi alanındaki dönüşüme hizmet eden en önemli unsurlardan biri olarak iletişim teknolojisindeki gelişmelerin; bütün iletişim yapılarını ve giderek dünya düzenini biçimlendirdiği tezi gün geçtikçe daha çok rağbet gören bir düşünce haline gelmiştir. Artık enformasyon aktarımının en hızlı ve en etkili yolu iletişim teknolojilerini kullanmaktan geçmektedir. Dünyada yaşanan ekonomik ve teknolojik değişimlerin, medyada da paralel bir hareketliliği ve dönüşümü beraberinde getirdiği açıktır. Kırgızistanda kendine özgü siyasal ve kültürel yapısı çerçevesinde bu değişimden ve ilişki biçiminden etkilenmiştir

UTRK'nın analizi sonucunda Kurumun vizyonunu belirleyen Kamu hizmetinin tanımı: kalitede öncülük ve geniş kitleye erişimde yapı taşları: değerler, ayırt edici kimlik, iletişim, misyon ve konum başlıklarında ortaya çıkmaktadır. UTRK'nın kurum içi ve kurum dışı yapılanmasındaki dönüşümün temelleri ve nedenleri ortaya konarak, kamu yayıncılığı yapan kurumun, bu özelliğiyle bağlantılı, bugünkü durumuna yeni bir açılım sağlamıştır. Gerçekleştirilen çözümlemede ekonomik, kültürel ve siyasi yönlendirmeler, UTRK'nın yayın politikaları, kurumun yayıncılık anlayışının özel yayıncılık ile karşılaştırılması, toplumu yönlendirmedeki rolü, aldığı eleştiriler, kurumun yeni medya ortamında tutunma çabaları ve gerçekleştirmeyi hedeflediği yenileşme hareketi, yeniden yapılanma sürecini irdelenmiştir. Bütün bunlardan hareketle UTRK'nın kurum içi ve kurum dışı yapılanmasındaki dönüşümün temelleri ve

nedenleri ortaya konarak, kamu yayıncılığı yapan kurumun, bu özelliğiyle bağlantılı, bugünkü durumuna yeni bir açılım sağlanmıştır.

ӨЗӨК

Эмин Акын

Магистратура, Коммуникация билимдери негизги билим тармагы

Жетекчиси: Проф. Док. Сезер Акаржалы

Неолибералдык политикалар жана коомдук медиа: утрукга карата жүргүзүлгөн аналитикалык изилдөө

Көп тармактуу коомдордо коомдук байланыш, өзгөчө телекөрсөтүү, коомду бириктирүү функциясын аткаруу менен бирге бир тараптан коомдун дүйнөгө ачылган терезеси, башка тараптан да сырткы дүйнөгө каршы коомдун тилчиси кызматын аркалайт. Бирок, телеберүү коомго кенен мүмкүнчүлүктөрдү берүү менен бирге эле коомдо көптөгөн маселелерди да жаратууда. Бул маселелердин балким эң маанилүүсү телеберүүнүн коомду бириктирүүсү жана аны орток максаттарга карай багыттоосу кайсы принцип жана саясатка карата жасалып жаткандыгы болуп саналат.

Технологиялык өнүгүүлөрдүн сыртында коомго болгон таасирдүүлүгүнө карата телевидение азыркы учурда ММКлардын ичинде эң маанилүү каражат болуп эсептелет. Телеберүүлөр азыркы учурда улуттун чегинен чыгуу менен коомдун социо-маданий өнүгүүсүндө, бейтарап кабарчылык жасоо аркылуу бир маалымдоо каражаты катары колдонулууда. Ошону менен бирге эле телеберүүлөр коомду тарбиялоо менен бирге коом мүчөлөрүнүн көңүл ачуусунда да маанилүү роль ойноодо.

Мына ошондуктан ММК менен байланыш системаларынын өзгөчө азыркы өзгөрүп турган экономикалык системага карата мамилесинин негизин изилдөө керек. Дүйнөлүк деңгээлде ММК тармагында пайда болгон өзгөрүүлөр радио жана телевидение берүү тармагын маанилүү даражада таасирлентти жана анын өзгөрүүсүнө түрткү болду. Өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө ММКнын демократиялык укук жана эркиндиктер үчүн маанилүү роль ойногондугун эске

алсак мындай өзгөрүүлөрдүн бул процесстин индикатору болгону айтылуусу мүмкүн.

УТРК эки башка мезгилде (Советтик мезгил жана Эгемендүү Кыргыз Республикасы курулган мезгил) кайсы принциптерге таянып, кандай берүү саясатын жүргүзгөндүгүн изилдөө жана бир системадан башка системага өтүү процессинде байкалган өзгөрүү жана өнүгүүлөрдүн жетишкендиктерин жана кемчиликтерин аныктоо бул эмгекте каралып жаткан маселенин өзөгүн түзөт. Бул эмгек СССР мезгилинден Кыргызстандын эгемендүүлүгүн алган мезгили ичинде УТРКнын ички системасындагы өзгөрүүлөрдүн кайсы ички жана сырткы факторлорго карата ишке ашкандыгын жана анын өнүгүү жолун аныктоо, мындан сырткары бул телевидениенин жаңыдан түзүлүү процессин азыркы учурдагы саясий, экономикалык, коомдук, маданий жана эл аралык шарттарга карата анализдөө, ошондой эле коомдук берүүлөрдө жана УТРК уюмунда ишке ашыруу көздөлгөн өзгөрүүлөрдү аныктоо маселеси каралат.

ММК тармагындагы өзгөрүүлөргө себеп болгон эң негизги факторлордун бири албетте коммуникация тармагындагы технологиялык өнүгүүлөр болуп саналат. Мына ушул технологиялык өнүгүүлөрдүн бардык ММК тармагын жана убакыт өткөн сайын дүйнөнүн түзүлүшүн калыптандырып жаткандыгы тууралуу көз-караштар азыр актуалдуу маселелердин бирине айланды. Азыр маалымат берүүнүн эң оперативдүү жана эң таасирдүү жолу албетте маалымат технологияларынын жардамысыз ишке ашпайт. Дүйнөдө болуп өткөн экономикалык жана технологиялык өзгөрүүлөр ММКда да өзгөрүүлөрдүн жана өнүгүүлөрдүн болушун шарттоодо. Кыргызстандын өзүнө таандык саясий жана маданий түзүлүшү мына ушул өзгөрүүлөрдөн таасирленүүдө.

УТРКга карата жүргүзүлгөн анализдин жыйынтыгында уюмдун максатын билдирген коомго кызмат кылуу сөзү башка ММКлар арасында алдына чыгуу жана аудиториясынын кенен болуусу, андагы баалуулуктар, уюмдун индивидуалдуулугу, байланыш, миссиясы жана ээлеген орду аркылуу аныкталды. УТРКнын уюмдун ички жана сырткы түзүлүшүндөгү өзгөрүүлөрдүн себептери жана негизи анализденди, ошону менен бирге эле коомдук телеберүү болгон уюмдун ушул өзгөчөлүгүнө карата анын азыркы абалына жаңы ачылыш

киргизилди. Жасалган изилдөөдө экономикалык, маданий жана саясий багыттоолор, УТРКнын берүү саясаты, уюмдун коомду маалымдоо түшүнүгү менен салыштырылды, коомду багыттоодогу ролу, уюмга карата айтылган сын-пикирлер, уюмдун жаңы ММК саясатында өзүн колго алуу жана ордун табуу аракети, жаңыланууга багытталган иш-чаралар анализденди. Мына ушул анализге таянып УТРКнын ички жана сырткы түзүлүшүндөгү өзгөрүүлөрдүн себептери аныкталды жана коомго кызмат кылуу мүдөөсүн көздөгө уюмдун ушул өзгөчөлүктөрүнө таянып анын бүгүнкү абалы көрсөтүлдү.

АБСТРАКТ

Эмин Акын

Направление: Коммуникация, магистрант

Научный руководитель: Проф. Сезер Акарджалы

НЕОЛИБЕРАЛЬНЫЕ ПОЛИТИКИ И ОБЩЕСТВЕННОЕ МЕДИА ВЕЩАНИЕ: АНАЛИТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ НТРК

В крупномасштабном обществе массовая коммуникация, в особенности ТВ, несет функцию сохранения целостности общества, открывая обществу, окно в мир с одной стороны и наперекор внешнему миру, является представителем самого общества.

Однако, одновременно с теми возможностями, которые предоставляет телевидение, оно приносит с собой и определенные проблемы. Наверное, одной из самых важных проблем является то, в какой плоскости, с какой политикой и, руководствуясь какими принципами, будет осуществляться функция, направленная на достижение общих целей.

Технологические достижения, а также способность телевидения воздействовать на массы, сделало его одним из наиболее важных инструментов массовой коммуникации. Телевизионные публикации, переступая международные грани, используя в качестве учебного материала объективную журналистику, а также развлекательную функцию в обучении, играют важную роль в социально - культурном развитии общества.

В этой связи, нужно определить изменчивую природу экономического составляющего построения взаимоотношений в системе медиа и коммуникации. Изменения в сфере массовой коммуникации повлияли на радио и телевидение. В развивающихся странах, взяв на себя важную задачу от имени демократических

прав и свобод, СМИ, одновременно с этими изменениями, является индикаторами данного процесса.

Кыргызское Государственное Телевидение в двух разных периодах (СССР и период становления независимости Кыргызстана), в зависимости от того, на какие принципы была направлена политика вещания, проблемой данного исследования является выявление и обсуждение преимуществ и недостатков тех или иных методов в процессе перехода от одной системы к другой. Данное исследование раскрывает период работы после приобретения Кыргызстаном независимости, анализирует изменения в процессе реструктуризации, выдвижения оценок в экономической, политической, социальной, культурной и международной сферах, внося ясность в переход, который планируется осуществить в общественном вещании и в учреждении НТРК.

В преобразовании в области средств массовой коммуникации, одним из наиболее важных элементов является развитие в области коммуникационных технологий; скорость, с которой осуществляется формирование всей структуры коммуникации и порядка всего мира, с каждым днем дает возможность коммуникационным технологиям стать понятием, пользующимся все большим спросом. Теперь самый быстрый и эффективный способ передачи информации – это передача её с помощью коммуникационных технологий. Известно, что экономические и технологические изменения в мире, параллельно способствуют изменениям в сфере медиа и приобретению мобильности в средствах массовой информации. На изменения в Кыргызстане повлияли собственные политические и культурные структуры, а также их взаимоотношения.

Опираясь на результаты анализа НТРК, предоставляется характеристика общественной службы, определяющей видение организации: первенство в качестве и основы доступа к широкой аудитории: ценности, самобытность личности, коммуникация, миссия и позиция появляются в пунктах видения. Были проанализированы нововведения организации, осуществляющей вещание на

основах и причинах внутреннего и внешнего структурирования НТРК. Проведен анализ экономической, культурной и политической ориентации, политики вещания, концепции публикации пользовательских агентств, сравнение общественного и частного вещания, роль такого вещания в принципах направления общества и его контроля, критика, усилия, которые принимаются в реформе вхождения в новую медиа-среду, также обсужден процесс реструктуризации. Таким образом, руководствуясь новыми основами и причинами в работе, как во внутреннем, так и во внешнем структурировании, НТРК открыл принципы общественного вещания, и в связи с этой особенностью обеспечил себе сегодняшнюю позицию.

ABSTRACT

Emin AKIN

Graduate School of Communication

Supervisor: Prof. Dr. Sezer AKARCALI

NEO-LIBERAL POLICIES AND PUBLIC MEDIA BROADCASTING: AN ANALYTICAL STUDY OF THE KYRGYZ PUBLIC TELEVISION

Mass media in large-scale societies, especially TV, has become a spokesperson for the society against the outside world, while it is functioning to keep the society together, and it turns into a window to the world. Although TV broadcasting provides extensive opportunities, it also brings about many problems. Probably the most important problem is about the common objectives, principles and policies, upon which TV broadcasts' function of keeping the society together and leading them to a common goal, will be realized.

Today TV has become one of the most important tools of mass communication through technological developments, as well as its effectiveness on the masses. TV broadcasts today exceed national boundaries, and play an important role in the development of socio-cultural structure of societies, in objective journalism, as a training tool and in training by entertainment.

In this context, the nature of the relationship between the media and communication systems, and especially their relationship with the changing economic structure, must be defined. The changes in the world experienced in the field of mass communication have seriously affected and transformed the sphere of radio and television broadcasting. Considering that media has undertaken an important task on behalf of democratic rights and liberties in developing countries, these changes can be accepted as indicators of this process.

Here the Kyrgyz Public Television (UTRK) has been analyzed in two different periods: the Soviet period and the period of the independent Republic of Kyrgyzstan. The analysis is conducted through the research questions of comparing the principles of the publication policy, determining the pros and cons of the transformation in the transition process and the direction of the change. This study aims to clarify the prospected transformation of the institution of UTRK and public broadcasting sector during the transition process from the Soviet period to the establishment of the independent Republic of Kyrgyzstan by determining, how and which internal and external factors have evolved as a result of the restructuring process and to evaluate the restructuring process by today's political, economic, social, cultural, and international requirements.

The thesis that developments in communication technology - as one of the most important elements serving the transformation in the field of mass communication – are shaping all the structures of communication and increasingly the world itself is becoming a more and more popular idea. Now the fastest and most effective way of transferring information is achieved by the use of communication technologies. Economic and technological changes in the world brought about a parallel dynamism and transformation in the media. Kyrgyzstan is also affected by these changes within its unique political and cultural structure.

As a result of UTRK's analysis, the definition of public service determining the institution's vision is examined under the subtitles of quality leadership and the building blocks in accessing a wider audience, such as the values, distinctive identity, communication, mission and position. A new perspective has been created by defining the foundations of UTRK in the transformation of its internal and external institutional structure as a public broadcasting institution. In the performed analysis economic, cultural and political orientations, UTRK's broadcasting policies, comparison of the public broadcasting with private broadcasting, its role in guiding the society, the criticism of the institution, the struggle of the institution to face the new media environment, the prospected reform process and restructuring have been studied.

Accordingly, by determining the fundamentals and reasons of the transformation of the public broadcasting organization UTRK's internal and external structure a new viewpoint has been provided.